

Maria Barbal

«Els meus personatges del Pallars suporten lleis bastant implacables»

Maria Barbal torna al seu Pallars literari per reconstruir la història d'en Benet, una vida marcada per la Guerra Civil i les pressions familiars, en paral·lel a la d'un brigadista escocès que coneix a l'hospital. Una "història corrent" que Barbal exposa amb un vocabulari enlluernador i una sorprenent varietat de recursos i veus (narrador omniscient, cartes dels protagonistes i opinions dels familiars, amics i veïns).

Els seus primers quatre llibres, les novel·les *Pedra de tartera*, *Mel i metzines* i *Càmfora* i els contes de *La mort de Teresa* se situaven al seu Pallars natal. Ara hi torna. Per què?

—En acabar la darrera novel·la vaig deixar un temps per reflexionar i vaig veure que hi havia una història del Pallars que em continuava interessant però no havia pogut escriure. Era una història a partir dels documents que tenia d'un soldat que havia estat malalt durant la guerra, un soldat que tenia ganes de formar-se més i escriure però no pot. Això ja era interessant, però, a més, hi havia la seva amistat amb un brigadista. Tot i això, no acabava de trobar la força per embarcar-me en aquest projecte. Aquests últims anys he tingut més voluntat de calma i és quan m'hi he atrevit. I he tornat a agafar els documents...

—Aquests documents són reals?

—Sí.

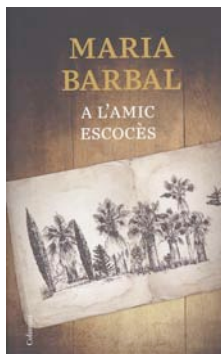
—Li havien arribat a vostè?

—Sí...

—De qui són?

—Això, no ho vull dir.

—De quina manera li van arribar?

A l'amic escocès

MARIA BARBAL

Columna Edicions
Barcelona, 2019
320 pàgines

—Per proximitat... Però eren uns documents que sempre em van semblar durs de llegir perquè concen- tren molt dolor, amb una expectativa pessimista del que passarà, amb uns desitjos difícils d'aconseguir... Era una qüestió que també m'afectava i no veia la manera d'escriure-ho. Ara, potser perquè estic en una altra època de la meua vida, he pogut agafar els documents i enfilat aquesta història. Una novel·la que finalment pivota al voltant d'aquesta amistat entre el soldat i el brigadista i aquestes dues mirades que, finalment, queden en paral·lel. Després li he afegit també la història d'amor, gràcies també a unes cartes que no tenia al començament.

—Les cartes eren de la mateixa persona?

—Sí, sí. I d'alguna manera completaven la història i també el personatge, que en els anys de la guerra és un personatge tancat en si mateix, pessimista, tant per la situació com per com se sent, i després, quan s'enamora, està traspasat d'un cert optimisme i agafa seguretat a la feina.

—El personatge principal de l'última novel·la, *En la pell de l'altre*, era una dona (Ramona) que fingia haver estat en un camp de concentració. →

→ **Al seu costat el Benet és un personatge més subtil. És més fàcil o més difícil retratar un personatge sense drames, obsessions o neures?**

—Per a mi, la Ramona Marquès va ser un personatge difícil perquè jo em sentia molt lluny d'ella. L'entenia però me'n sentia lluny. És el personatge d'una dona que sobresurt, que tothom admira, que sap parlar... No és el meu estil. Ella necessitava mentir per omplir el seu buit. El Benet ha estat un personatge més fàcil, d'alguna manera. Entenia molt bé el pessimisme en una època com la guerra, trobant-se malament, etc. A més hi havia la part de la renúncia.

—**Aquelles coses que vol fer i no sap com fer?**

—Exacte. Rep una pressió tan forta familiar que no es veu capaç de trencar amb ells.

—**En això, el Benet s'assembla als personatges principals de *Pedra de tartera*, que es deixen —o es veuen obligats a deixar-se— arrossegats per la inèrcia o per la història, amb poques decisions que en canvien el rumb. Això les diferencia també d'*En la pell de l'altre* o *Escrivia cartes al cel*, on els protagonistes són una impostora i el segrestador de tots els nens d'una classe.**

—Els personatges que participen del món de les comarques de muntanya en uns anys determinats estan molt definits per una economia precària, uns pobles més aviat petits on tothom es coneix —i, per tant, no hi ha actes gratuïts o anònims sinó que tot, o quasi tot, està a la vista—. Són personatges pressionats per aquest ambient, per una banda, tradicional, ancestral, amb unes regles força dures i per una economia també molt dura. Normalment es tractava d'una casa, una hisenda i una família amb tres generacions. L'important era conservar la casa, que volia dir conservar la hisenda i per aquí havia de passar tothom. En aquesta novel·la, Benet ja no és un personatge de pagès, perquè el pare ja és un desheretat que s'ha hagut de buscar la vida fora

de la pagesia, però rep igualment les seqüeles d'allò. És una família de cinc persones i el pare li imposa treballar, i treballar al seu costat, perquè creu que ha trobat una bona feina que el seu fill pot fer. Tots aquests personatges suporten aquestes lleis bastant implacables. Fins i tot els obligaven de vegades a casar-se amb un desconegut o amb un conegut que no els deia res. Per tant aquí es violaven tots els desitjos humans. El què faràs a la vida, amb qui viuràs, etc. Jo crec que totes aquestes novel·les del que s'ha anomenat el Cicle del Pallars participen d'aquesta situació i de l'emigració a la ciutat.

—**L'emigració a la ciutat i el despolament per l'altra banda.**

—Exacte. De les altres novel·les, la que està més propera al Cicle del Pallars és *Carrer Bolívia*, perquè parla de la im-

migració d'andalusos a la gran Barcelona. El punt d'arribada, per a uns i altres, és el mateix; amb unes condicions semblants i també unes lleis familiars similars, no iguals però similars. La resta de novel·les responen a altres impulsos i desitjos d'escriure.

—**Els paisatges i els costums són del Pallars, o dels Pirineus veïns, però els pobles per on passa el Benet són tots ficticis: Riubland, Noguera, Penyalba... que obligatòriament es combinen amb altres que sí que existeixen, com Gerri o la Seu d'Urgell... Per què aquesta combinació?**

—Això va ser purament la comoditat de no haver de donar explicacions a les persones que confonen les novel·les amb les històries. En vaig ser conscient quan vaig fer un llibre sobre pobles abandonats. Una petita cosa que deies

milers o milions, i per això volia explicar-la amb els màxims matisos possible i donant-li veu a la societat on viuen aquest noi i la seva xicoteta: per a entendre perfectament què viuen, com se senten, què els passa. Ells sols no m'eren prou. Volia que aquestes mirades i veus dels altres permetessin que un fet senzill —es casaran o no?— quedés reflectit amb molts matisos, amb colors i opinions diverses i contrastades. A més a més, hi havia unes cartes i vaig tenir la idea d'introduir cadascuna d'aquestes veus amb una carta en la qual el protagonista hi fa referència. Per exemple, el Benet escriu a la seva estimada que doni records a la Calamanda i aleshores és Calamanda qui explica la relació entre el Benet i l'Elvira.

—I en el cas dels diàlegs d'“Els tres del poble”, que tanquen cada capítol de la part de l'Elvira?

—El mateix, però allà hi ha una voluntat més crítica, més punyent, perquè el personatge de l'Elvira és probablement el que viu un drama intern més profund i volia el contrast de la gent que la mira a ella, com la veu.

—Els tres del poble és com el cor grec del poble?

—[Fa que sí amb el cap] Perquè s'entengui millor el que ella està vivint. Una cosa és el que ella pensa i sent i una altra el que els altres diuen: “aquesta això, aquesta allò”..

—És la pressió del poble i, com deia vostè abans, la impossible intimitat dins del poble.

—No és només que no hi hagi intimitat. Després d'un fet de guerra o un assassinat hi ha algú que l'interpreta a la seva manera: el justifica i no només això; determina que els descendents han de ser també castigats. M'interessava que això sortís amb veus naturals.

—En el capítol “Veus. Mirades” li dona una veu diferent a cada personatge. Cadascun d'ells té una forma d'expressar-se. La vella Encarnació parla en un pellarès més...

—... més tancat, diríem.

—La Calamanda i el Pere, que són més joves, parlen d'una manera més informal... Un exercici d'estil? Li abella fer aquestes veus diferents...?

—Sí, jo he intentat que aquestes veus estiguessin caracteritzades per l'edat, el sexe, la relació amb la parella o amb un dels dos, el caràcter i la seva procedència. Per exemple, Calamanda no és del Pallars.

—És de Ponts (Noguera).

—Sí. I ja no parla com al Pallars. Fins i tot té problemes amb l'Elvira perquè de vegades li diu alguna cosa que ella no entén i l'altra s'emprenya. Aquests matisos de la llengua que també responen, en part, a muntanya i pla, volia que les veus no s'assemblessin encara que opinin el mateix. Volia que estiguessin ben acolorides. Per exemple, la padrina

—L'Encarnació?

—Sí. Representa que és un personatge fort, amb un sentit autoritari però també amb un sentit de consciència. Ella és conscient del que està passant i de perquè passa però no hi està d'acord. Volia que es veiés l'opinió, el caràcter i l'idiolècte de la persona.

—Està molt treballat. I el llenguatge no és només ric en vocabulari estrictament parlarès.

—Es descriu el paisatge del Pallars, les muntanyes i els rius i pensava que era important que sorgissin així. I el meu català és d'allí, és clar.

—Es va plantejar escriure la novel·la en primera persona?

—En realitat vaig fer una primera versió en segona persona. Pensava que podia ser el brigadista que li expliqués tota la història del Benet, però com si li digués a ell: “Sé que tu vas néixer a...” Vaig escriure uns quants capítols en segona persona però va arribar un moment que vaig veure que la versemblança em patia. Com podia el brigadista saber tants detalls del Benet? S'haurien d'haver trobat abans i haurien enraonat molt. Però com em podia plantejar alguns mots dialectals? Total que vam tornar a començar.

d'un poble que no estava comprovada al 200 per cent sempre trobaves algú que te la retreia o que tenia un disgust per dir, per exemple, que el poble semblava haver patit l'efecte de les bombes. Allò produïa molta tristesa a algunes persones i jo no volia tornar a passar-hi.

—La novel·la té una estructura rica i complexa. Tot i que a la majoria dels capítols hi ha un narrador omniscient, hi afegeix onze narradors més, com a mínim: l'escocès, mitjançant un pròleg i un epíleg; el protagonista, Benet, a través de les cartes, i nou personatges més que expliquen la seva versió en un capítol central anomenat “Veus. Mirades”. A més, hi ha una altra part, “Elvira”, en la qual cada capítol acaba amb un diàleg de “tres del poble”.

—Jo entenia que estava explicant la vida d'una persona corrent, com n'hi ha